

3.1 Základní poznatky

3.1 Určete klidovou hmotnost m_a atomu uhlíku a atomu železa.

C: $A_r = 12$, Fe: $A_r = 56,8$, $m_u = 1,66 \cdot 10^{-27}$ kg; $m_a = ?$

$m_a = A_r m_u$. Pro uhlík $m_a = 1,99 \cdot 10^{-26}$ kg, pro železo $m_a = 9,27 \cdot 10^{-26}$ kg.

3.2 Určete klidovou hmotnost m_m molekuly vody H_2O a molekuly oxidu uhličitého CO_2 .

H_2O : $M_r = 18$, CO_2 : $M_r = 44$, $m_u = 1,66 \cdot 10^{-27}$ kg; $m_m = ?$

$m_m = M_r m_u$, pro vodu $m_m = 2,99 \cdot 10^{-26}$ kg, pro oxid uhličitý $m_m = 7,31 \cdot 10^{-26}$ kg.

3.3 Určete molární hmotnost M_m vody H_2O a oxidu uhličitého CO_2 .

H_2O , CO_2 ; $M = ?$

$M = M_r \cdot 10^{-3}$ kg $\cdot$ mol $^{-1}$; pro vodu $M_r = 18$, $M = 18 \cdot 10^{-3}$ kg $\cdot$ mol $^{-1} = 18$ g $\cdot$ mol $^{-1}$.

Pro oxid uhličitý $M_r = 44$, $M = 44 \cdot 10^{-3}$ kg $\cdot$ mol $^{-1} = 44$ g $\cdot$ mol $^{-1}$.

3.4 Určete přibližný počet molekul v 1 kg vody H_2O .

$m = 1$ kg; $N = ?$

Počet molekul ve vodě H_2O o hmotnosti m je $N = m/m_m$, kde m_m je hmotnost jedné molekuly. Tu určíme ze vztahu $m_m = M_r m_u$, kde M_r je relativní molekulová hmotnost vody a m_u je atomová hmotnostní konstanta. Proto počet molekul

$$N = \frac{m}{M_r m_u}.$$

Relativní molekulová hmotnost M_r je součet relativních hmotností atomů vytvářejících molekulu. U molekuly vody H_2O je $M_r = 18$. Po dosazení číselných hodnot dostáváme

$$N = \frac{1 \text{ kg}}{18 \cdot 1,66 \cdot 10^{-27} \text{ kg}} = 3,35 \cdot 10^{25}.$$

3.5 Jaký je přibližný počet atomů, který je obsažen v železném závaží o hmotnosti 1 kg?

$m = 1$ kg, Fe: $A_r = 56,8$, $m_u = 1,66 \cdot 10^{-27}$ kg; $N = ?$

$$N = \frac{m}{A_r m_u} \approx 1 \cdot 10^{25}$$

3.6 Kolik atomů obsahuje krychlička olova o hmotnosti 500 g?

$m = 500$ g = 0,5 kg, Pb: $A_r = 207$, $m_u = 1,66 \cdot 10^{-27}$ kg; $N = ?$

$$N = \frac{m}{A_r m_u} = 1,45 \cdot 10^{24}$$

3.7 Jaké je látkové množství n vody o objemu 1 litr, je-li hustota vody $1\,000\text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$?

$V = 1\text{ litr} = 1 \cdot 10^{-3}\text{ m}^3$, $\rho = 1\,000\text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$, $N_A = 6,02 \cdot 10^{23}\text{ mol}^{-1}$, H_2O : $M_r = 18$; $n = ?$

$$n = \frac{N}{N_A} = \frac{m}{M_r m_u N_A} = \frac{V\rho}{M_r m_u N_A} = 56\text{ mol}$$

3.8 Jaké je látkové množství n oxidu uhličitého CO_2 o hmotnosti 1 kg?

CO_2 : $m = 1\text{ kg}$, $N_A = 6,02 \cdot 10^{23}\text{ mol}^{-1}$; $n = ?$

$$n = \frac{m}{M}$$

Pro CO_2 je $M = 44 \cdot 10^{-3}\text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}$, tedy $n = 22,7\text{ mol}$.

3.9 Můžeme do odměrného válce o objemu 15 cm^3 nalít vodu o látkovém množství 1 mol?

H_2O : $V = 15\text{ cm}^3 = 15 \cdot 10^{-6}\text{ m}^3$, $n = 1\text{ mol}$.

Nemůžeme, objem jednoho molu vody je $V_m = 18 \cdot 10^{-6}\text{ m}^3 = 18\text{ cm}^3$.

3.10 Jaké látkové množství představuje $5 \cdot 10^{24}$ atomů vodíku?

$N = 5 \cdot 10^{24}$, $N_A = 6,02 \cdot 10^{23}\text{ mol}^{-1}$; $n = ?$

$$n = \frac{N}{N_A} = 8,3\text{ mol}$$

3.11 Určete molární objem V_m oxidu uhličitého CO_2 při teplotě $0\text{ }^\circ\text{C}$ a tlaku $1,013\,25 \cdot 10^5\text{ Pa}$, je-li za těchto podmínek jeho hustota $1,951\text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$.

CO_2 : $M = 44 \cdot 10^{-3}\text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}$, $t = 0\text{ }^\circ\text{C}$, $T = 273\text{ K}$, $p = 1,013\,25 \cdot 10^5\text{ Pa}$,

$\rho = 1,951\text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$; $V_m = ?$

$$V_m = \frac{V}{n} = \frac{VM}{m} = \frac{M}{\rho} = 22,6\text{ m}^3 \cdot \text{mol}^{-1}$$

3.12 Jaký je objem vzduchu v litrech o látkovém množství 1 mol při teplotě $0\text{ }^\circ\text{C}$ a tlaku 10^5 Pa ?

$n = 1\text{ mol}$, $t = 0\text{ }^\circ\text{C}$, $p = 1 \cdot 10^5\text{ Pa}$, $p_a = 1,013\,25 \cdot 10^5\text{ Pa}$; $V_m = ?$

$$V_m = 22,411 \cdot \text{mol}^{-1}$$

$$V = V_m \frac{p_a}{p} = 22,71$$

3.13 V uzavřené nádobě je plynný oxid uhličitý CO_2 o hmotnosti 550 g. Vadným ventilem uniká z nádoby za 1 minutu průměrně 10^{21} molekul CO_2 . Za jakou dobu uniknou z nádoby za tohoto předpokladu všechny molekuly plynu? Prostor, do kterého plyn uniká, je dostatečně velký.

$$m = 550 \text{ g} = 0,55 \text{ kg}, t_0 = 1 \text{ min} = 60 \text{ s}, N_0 = 10^{21}; t = ?$$

Počáteční počet molekul plynu v nádobě je $N = nN_A$, kde n je látkové množství plynu v nádobě a N_A je Avogadrova konstanta. Látkové množství plynu o dané hmotnosti m je $n = m/M$, kde M je molární hmotnost plynu, pro CO_2 je $M = 44 \cdot 10^{-3} \text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}$. Po dosazení do prvního vztahu je

$$N = \frac{mN_A}{M}$$

Jestliže za dobu t_0 unikne z nádoby N_0 molekul plynu, pak N všech molekul plynu unikne za dobu

$$t = \frac{N}{N_0} t_0 = \frac{mN_A t_0}{MN_0}$$

Před dosazením číselných hodnot určíme jednotku výsledku

$$[t] = \frac{\text{kg} \cdot \text{mol}^{-1} \cdot \text{s}}{\text{kg} \cdot \text{mol}^{-1}} = \text{s}.$$

Pro dané hodnoty je doba $t = 451\,500 \text{ s} = 125 \text{ h}$.

3.14 Z povrchu kapky benzínu o objemu 10 mm^3 se vypaří za dobu 1 s průměrně 10^{18} částic. Za jakou dobu se vypaří celá kapka? Předpokládáme, že hustota benzínu je $700 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$ a jeho molární hmotnost $108 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1}$.

$$V = 10 \text{ mm}^3 = 1 \cdot 10^{-8} \text{ m}^3, t_0 = 1 \text{ s}, N_0 = 1 \cdot 10^{18}, \rho = 700 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3},$$

$$M = 108 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1} = 0,108 \text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}, N_A = 6,02 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}; t = ?$$

$$t = \frac{\rho V N_A}{M N_0} t_0 = 39 \text{ s}$$

3.15 Předpokládejte, že z povrchu vodní kapky o objemu 1 mm^3 se vypařuje každou sekundu právě 1 milion molekul. Za jakou dobu se vypaří celá kapka?

$$V = 1 \text{ mm}^3 = 1 \cdot 10^{-9} \text{ m}^3, t_0 = 1 \text{ s}, N_0 = 1 \cdot 10^6, \rho = 1\,000 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3},$$

$$M = 18 \cdot 10^{-3} \text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}, N_A = 6,02 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}; t = ?$$

$$t = \frac{\rho V N_A}{M N_0} t_0 = 3,3 \cdot 10^{13} \text{ s} \approx 10^6 \text{ roku}$$